

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2017 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

галузь знань (шифр і назва навчальної дисципліни) 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність 053 «Психологія»
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____
(назва спеціалізації)
інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1558/17
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2017 р.

2017-2018 навчальний рік

Робоча навчальна програма дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» для студентів спеціальності 053 «Психологія» денної форми навчання.

Розробник: Фурман Вікторія Вікторівна, старший викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, кандидат психологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Протокол від “ 28” серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

 (О.П. Сергєєнкова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

Інституту людини Н.А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма розроблена для студентів Інституту людини спеціальності 053 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми денної форми навчання. Актуальність вивчення даної дисципліни, пов'язана із особливостями емоційної сфери людини, з умінням розпізнавати емоції інших, керувати власними, тощо, що є важливим у професійному становленні майбутнього фахівця.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, зміст навчального матеріалу дисципліни «Психологія емоційного інтелекту», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів уявлення та розуміння сутності «емоційного інтелекту» та ознайомлення з технологіями його розвитку.

Завдання курсу:

- формування уявлень студентів про сутність «емоційного інтелекту» та його взаємозв'язок з професійним середовищем;
- інтеграція та систематизація знань про «емоційний інтелект»;
- опанування технологій розвитку емоційного інтелекту;
- вироблення готовності до впливу емоційного фактору на професійне середовище.

У результаті вивчення дисципліни студент буде:

- *знати та розуміти* зміст, структуру та особливості «емоційного інтелекту»;
- *вміти аналізувати* методи від емоційної напруженості, надмірної самокритичності, скутості, роздратування;
- *вміти володіти* навичками глибокого пізнання і розуміння своїх емоцій та переживань.

Внаслідок опанування змісту нормативної навчальної дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» у студентів сформується такі **навчальні компетентності**:

- здатність до аналізу та синтезу психологічних аспектів взаємодії особистості та у професійному середовищі (адаптація, рефлексія, пізнання);
- спроможність ефективно планувати та організовувати психологічну самодопомогу;
- уміння знаходити та аналізувати інформаційні джерела щодо методів розвитку емоційного інтелекту;

- здатність до системного навчання з метою підвищення власної емоційної компетентності у процесах саморозвитку та професійного становлення.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 8 год. – модульний контроль, 80 год. – самостійна робота.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» завершується складанням заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05«Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 8	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		6	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		11	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 80	Другий (магістерський) рівень	Лекції	
		16 год.	-
		Практичні, семінарські	
		0 год	16 год.
		Лабораторні	
		0 год.	-
		Самостійна робота	
		80 год.	-
		Модульний контроль	
		8 год.	-
Вид контролю:			
Залік			

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Самостійна робота	Модульний контроль	Підсумковий контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Емоційний інтелект – історико-філософські витоки									
1.	Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських вченнях	14	4	2	-	2	10	-	-
2.	Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології	14	4	2	-	2	10	-	-
<i>Разом</i>		30	8	4	-	4	20	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Наукові підходи до розуміння емоційного інтелекту									
3.	Передумови введення терміну «емоційний інтелект» на вітчизняному просторі	14	4	2	-	2	10	-	-
4.	Підходи до концептуалізації феномену емоційного інтелекту як системи вроджених здібностей	14	4	2	-	2	10	-	-
<i>Разом</i>		30	8	4	-	4	20	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Емоційний інтелект як інтегративна властивість особистості									
5.	Уявлення про емоційний інтелект як інтегративну, контекстуалізовану властивість індивідуальності	14	4	2	-	2	10	-	-
6.	Диспозиційна модель емоційного інтелекту К.В. Петрідеса та Е. Фернхема	14	4	2	-	2	10	-	-
<i>Разом</i>		30	8	4	-	4	20	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Розвиток емоційного інтелекту									
7.	Закони емоцій	14	4	2	-	2	10	-	-
8.	Стратегії саморозвитку емоційного інтелекту	14	4	2	-	2	10	-	-
<i>Разом</i>		30	8	4	-	4	20	2	-
<i>Разом за навчальним планом</i>		120	32	16	-	16	80	8	-

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Емоційний інтелект – історико-філософські витоки

Лекція 1. Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських вченнях (2 год.)

Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських вченнях. Ідеї Аристотеля про взаємозв'язок когніцій та емоцій. Уявлення про верховенство розуму над емоціями у філософії стоїцизму. Реінтеграція когнітивно-оцінного компоненту аристотелівської теорії емоцій у вченнях Р. Декарта. Функції емоцій у теорії природного виховання Ж.Ж. Руссо.

Основні поняття теми: емоційний інтелект, раціоналістичний підхід, ірраціоналістичний підхід, суб'єкт, об'єкт, гносеологія.

Лекція 2. Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології (2 год.)

Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології - розвиток уявлень про структуру інтелекту. Ідентифікація соціального інтелекту у працях Е. Торндайка. Теорія множинності проявів інтелекту Х. Гарднера. Триархічна теорія інтелекту Р. Стенберга. Ідентифікація феномену емоційного інтелекту як предмету психологічних досліджень. Популяризація феномену емоційного інтелекту. Сучасні погляди на сутність емоційного інтелекту.

Основні поняття теми: емоції, переживання, емоційний інтелект, співпереживання, емпатія, предикат, спосіб буття, практичний інтелект, коефіцієнт емоційності, емоційна перцепція.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Наукові підходи до розуміння емоційного інтелекту

Лекція 3. Передумови введення терміну «емоційний інтелект» на вітчизняному просторі (2 год.)

Передумови введення терміну «емоційний інтелект» на вітчизняному просторі. Уявлення про єдність афективних та інтелектуальних процесів у вченні Л.С. Виготського. Ідеї О.М. Леонтьєва про афективну регуляцію мислення.

Передумови ідентифікації феномену емоційного інтелекту у працях С.Л. Рубінштейна.

Основні поняття теми: дійсність, свідомість, мотивація, системотворчий фактор, емоційний потенціал, смислове переживання, узагальнення переживань, інтелектуалізація афекту, емоційне мислення, інтерпроцесуальні поняття.

Лекція 4. Підходи до концептуалізації феномену емоційного інтелекту як системи вроджених здібностей (2 год.)

Підходи до концептуалізації феномену емоційного інтелекту як системи вроджених здібностей. Структура емоційного інтелекту у моделі Дж. Мейєра та П. Селовея. Форми прояву емоційного інтелекту. Принципи теорії емоційного інтелекту Дж. Мейєра та П. Селовея.

Основні поняття теми: рефлексивна регуляція, розуміння й аналіз емоцій, фасилітація мислення, сприйняття, оцінювання та вираження емоцій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Емоційний інтелект як інтегративна властивість особистості

Лекція 5. Уявлення про емоційний інтелект як інтегративну, контекстуалізовану властивість індивідуальності (2 год.)

Уявлення про емоційний інтелект як інтегративну, контекстуалізовану властивість індивідуальності. Модель компетентностей Д. Гоулмана. Змішана модель емоційного інтелекту Р. Бар-она. Співставлення структури емоційного інтелекту у зарубіжних моделях. Фактори, що впливають на становлення ЕІ (за Д.Люсиним).

Основні поняття теми: самосвідомість, самоконтроль, соціальна чуйність, керування відносинами, лімбічна система, внутрішньоособистісний та міжособистісний компоненти.

Лекція 6. Диспозиційна модель емоційного інтелекту К.В. Петрідеса та Е. Фернхем (2 год.)

Структура емоційного інтелекту (К.В. Петрідес, Е. Фернхем). Класифікація зарубіжних теорій емоційного інтелекту. Аспекти виявлення диспозиційного ЕІ дорослої людини. Методи вимірювання ЕІ.

Основні поняття теми: адаптивність, асертивність, усвідомлення власних емоцій, емоційна експресія, регулювання емоцій інших людей, емоційна саморегуляція, імпульсивність, стосунки з іншими людьми, самооцінка, самомотивація, соціальна обізнаність, управління стресом, емпатія як риса, щастя як риса особистості, оптимізм як риса.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Розвиток емоційного інтелекту

Лекція 7. Закони емоцій (2 год.)

Закон ситуаційного змісту. Закон причетності. Закон очевидної реальності. Закони зміни, звикання і порівняльних почуттів. Закон гедонічної асиметрії. Закон збереження емоційної цінності, значущості, рушійної сили емоційного впливу. Закон прагнення до завершеності переживання. Закон урахування наслідків. Закон полегшення навантаження і збільшення ефекту.

Основні поняття теми: клінічний та феноменологічний підхід, стан готовності до дії.

Лекція 8. Стратегії саморозвитку емоційного інтелекту (2 год.)

Новітня модель емоційного інтелекту Т. Бредбері та Дж. Грівз. Стратегії розвитку емоційного самосприйняття. Стратегії оволодіння навичками керування власними емоціями. Стратегії підвищення соціальної чутливості. Стратегії оволодіння навичками керування взаємовідносинами з оточуючими.

Основні поняття теми: хвильовий ефект дії емоцій, самосприйняття, цінності, рефлексія, зворотній зв'язок, стратегія керування собою, раціональні пояснення, синхронність, психологічне розвантаження.

IV. Навчально-методична карта дисципліни

«Психологія емоційного інтелекту» Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., самостійна робота – 80 год., модульний контроль – 8 год. Коефіцієнт - 1,96

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV
Назва модуля	Емоційний інтелект – історико-філософські витоки	Наукові підходи до розуміння емоційного інтелекту	Емоційний інтелект як інтегративна властивість особистості	Розвиток емоційного інтелекту
Кількість балів за модуль	49 балів	49 балів	49 балів	49 балів
Теми лекцій	Лекція 1. Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських вченнях (1 бал) Лекція 2. Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології (1 бал)	Лекція 3. Передумови введення терміну «емоційний інтелект» на вітчизняному просторі (1 бал) Лекція 4. Підходи до концептуалізації феномену емоційного інтелекту як системи вроджених здібностей (1 бал)	Лекція 5. Уявлення про емоційний інтелект як інтегративну, контекстуалізовану властивість індивідуальності (1 бал) Лекція 6. Диспозиційна модель емоційного інтелекту К.В. Петрідеса та Е. Фернхема (1 бал)	Лекція 7. Закони емоцій (1 бал) Лекція 8. Стратегії саморозвитку емоційного інтелекту (1 бал)
Теми семінарських занять	Семінар 1-2. Емоційний інтелект як сучасний феномен емоційної сфери особистості (4 год., 22 бала)	Семінар 3-4. Індивідуальні підходи дослідження емоційної сфери особистості (4 год., 22 бала)	Семінар 5-6. Індивідуальна програма розвитку емоційного інтелекту (4 год., 22 бала)	Семінар 7-8. Групова програма розвитку емоційного інтелекту (4 год., 22 бала)
Види поточного контролю	Модульний контроль 25 балів	Модульний контроль 25 балів	Модульний контроль 25 балів	Модульний контроль 25 балів
Підсумковий контроль	ЗАЛІК			
Максимальна кількість балів за курс – 196, коефіцієнт 1,96				

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Емоційний інтелект – історико-філософські витоки

Семінарське заняття 1-2. Емоційний інтелект як сучасний феномен емоційної сфери особистості (4 год.)

Питання для обговорення

1. Історія дослідження поняття “емоційний інтелект”.
2. Психологічні характеристики емоційної сфери особистості.

Завдання до виконання

В якості домашнього завдання до семінарського заняття необхідно виконати наступне:

- 1) опрацювавши за змістом **перше питання** для обговорення створити **презентацію**, сформувавши близько 12-15 слайдів за такими критеріями:
  - відповідність змісту тексту слайдів теоретичному матеріалу;
  - лаконічність і грамотність подачі теоретичного матеріалу;
  - наявність ілюстративного матеріалу, що відповідає тексту слайду.
- 2) опрацювавши зміст другого та створити «Індивідуальну карту розвитку емоційного інтелекту».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Наукові підходи до розуміння емоційного інтелекту

Семінарське заняття 3-4. Індивідуальні підходи дослідження емоційної сфери особистості (4 год.)

Питання для обговорення

1. Специфіка аналізу компонентів емоційного інтелекту
2. Складові відомих моделей емоційного інтелекту.

Завдання до виконання.

- 1) побудувати міні-дослідження емоційного інтелекту:
  - сформулювати тему;
  - окреслити мету;
  - визначити об’єкт-предмет-завдання;
  - створити програму емпіричного дослідження;
  - представити у вигляді презентаційного матеріалу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Емоційний інтелект як інтегративна властивість особистості

Семінарське заняття 5-6. Індивідуальна програма розвитку емоційного інтелекту
(4 год.)

Питання для обговорення

1. Індивідуальні механізми управління емоційною сферою.
2. Проаналізувати та сформулювати власну програму розвитку емоційного інтелекту.

Завдання до виконання

2. Створити «Щоденник моїх емоцій».
3. Представити нестандартно (творчо, креативно).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Розвиток емоційного інтелекту

Семінарське заняття 7-8. Групова програма розвитку емоційного інтелекту (4 год.)

Питання для обговорення

1. Організаційні форми групової програми розвитку емоційного інтелекту.
2. Особливості розробки групової програми розвитку емоційного інтелекту.

Завдання до виконання

- 1) підготувати на семінарське заняття авторські групові програми розвитку емоційного інтелекту за наступним алгоритмом:
  - цільова група програми;
  - мета та завдання програми;
  - очікуваний результат програми;
  - зміст програми

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» оцінюються за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100 (рейтингові показники успішності представлено у Таблиці 7.1).

Рейтингові показники успішності у ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у табл. 7.2.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	8
2	Семінарські заняття	88
3	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3, 4)	100
4	Загальна максимальна кількість поточних балів	196
5	Коефіцієнт	1,96

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» застосовуються такі методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквиум.
- **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- словесні: лекція, семінар, пояснення, розповідь, бесіда.
- наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з друкованими та електронними інформаційними носіями.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Викладання навчальної дисципліни «Психологія емоційного інтелекту» відбувається на основі таких складових методичного забезпечення:

- друковані джерела, що відображають зміст науки (підручники, посібники, монографії, публікації у фахових виданнях);
- Інтернет-джерела, що відображають зміст науки;
- засоби підсумкового контролю.

ІХ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості. – К.:Либідь, 2007.- С.180-181.
2. Нікіфорова Л.Б. Структура та функції емоційної культури особистості // Гуманітарні науки. Науково – практичний журнал. 2007. –№ 2 (14). С. 150 – 154.
3. Стейн, Стивен Дж. Преимущества EQ: Эмоциональный интеллект и ваши успехи. – Д.: Баланс Бизнес Букс, 2007.-С.12-289.
4. Хьелл, Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 2001.-С.496-521.

Додаткова література

1. Дерев'янку С.П. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах / С.П.Дерев'янку // Соціальна психологія. – 2008. – № 1. – С.96-104.
- 2.Коврига Н.В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: авто-реф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Н.В. Коврига. – К., 2003. – 20 с.
3. Люсин Д.В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн / Д.В. Люсин // Психологическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 3-22.
4. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е.Л. Носенко, Н.В. Коврига. – К. : Вища школа, 2003. – 126 с.